

Sygn. akt XVII AmC 53/04

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 czerwca 2005 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
w składzie:

Przewodniczący SSR del. Witold Rękosiewicz

Protokolant sekr. sąd. Monika Rasińska

po rozpoznaniu w dniu 22 czerwca 2005 r. w Warszawie

sprawy z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

przeciwko Regionalnej Telewizji Kablowej Autocom Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z/s w Krakowie

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

I. Uznaje za niedozwolone i zakazuje Regionalnej Telewizji Kablowej Autocom Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z/s w Krakowie stosowania w umowach z konsumentami:

1. Postanowień wzorca umowy pod nazwą „Regulamin świadczenia usług przez RTK Autocom” o treści:

a) „W przypadku nieterminowych lub niezgodnych z obowiązującą stawką opłat Operator za każdy dzień zwłoki ma prawo naliczyć ustawowe odsetki oraz opłatę manipulacyjną w wysokości 20% kwoty zaległości w opłatach”,

2. Postanowień wzorca umowy pod nazwą „Umowa o abonament HBO regulamin” o treści:

a) „Abonent zobowiązany jest do zwrotu Operatorowi dekodera w terminie 7 dni od daty rozwiązania umowy. Uchybienie temu terminowi skutkuje obowiązkiem zapłaty kary umownej w wysokości 1.000,00 PLN. W przypadku zwrotu dekodera uszkodzonego Abonent zobowiązany jest do pokrycia kosztów naprawy, a gdy okaże się niemożliwa – zapłaty kwoty 1.000,00 PLN”,

b) „W przypadku wystąpienia zaległości w uiszczeniu opłaty abonamentowej, operator ma prawo rozwiązać umowę w trybie określonym w par. 4 ust. 2. Jeżeli Abonent ureguluje wszystkie zaległości wraz z odsetkami wówczas będzie mógł zawrzeć z Operatorem nową umowę, ponownie uiszczając opłatę aktywacyjną wg aktualnego cennika Operatora”,

c) „W przypadku nieterminowych opłat lub ich części, Operator za każdy dzień zwłoki ma prawo naliczyć ustawowe odsetki oraz opłatę manipulacyjną w wysokości 20% kwoty zaległości w opłatach”,

d) „W każdym przypadku rozwiązania umowy, Abonent zobowiązany jest do natychmiastowego zwrotu Operatorowi dekodera. Jeżeli Abonent nie zwróci dekodera, wówczas Operator, poza uprawnieniami określonymi w par. 2 ust. 4 może żądać od Abonenta uiszczenia opłaty abonenckiej w 10-krotnej wysokości za bezumowne korzystanie z programu HBO w okresie od rozwiązania umowy do zwrotu dekodera”,

3. Postanowień wzorca umowy pod nazwą „Umowa abonencka Nr ... o świadczenie usług dostępu do Internetu za pomocą sieci” o treści:

a) „Wszelkie spory mogące wynikać na tle wykonywania postanowień Umowy Strony poddają pod rozstrzygnięcie właściwemu dla siedziby Operatora Sądowi”.

II. Wpis ostateczny od pozwu ustala na kwotę 500 zł (pięćset) i nakazuje kasie Sądu Okręgowego w Warszawie pobranie tej kwoty od Regionalnej Telewizji Kablowej „Autocom” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z/s w Krakowie,

III. Zasądza od Regionalnej Telewizji Kablowej „Autocom” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z/s w Krakowie na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 800 zł (osiemset) tytułem kosztów procesu,

IV. Zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt Regionalnej Telewizji Kablowej „Autocom” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z/s w Krakowie.

SSR Witold Rękosiewicz

Uzasadnienie

Powód - Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wniósł o uznanie za niedozwolone i zakazanie pozwanemu Regionalnej Telewizji Kablowej „Autocom” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z/s w Krakowie stosowania w umowach z konsumentami wybranych postanowień wzorca umowy.

Powód zakwestionował następujące postanowienia wzorców:

1. „W przypadku nieterminowych lub niezgodnych z obowiązującą stawką opłat Operator za każdy dzień zwłoki ma prawo naliczyć ustawowe odsetki oraz opłatę manipulacyjną w wysokości 20% kwoty zaległości w opłatach” – jako sprzeczne z art. 385 § 2 zd. 1 kc i art. 3851 § 1 kc oraz spełniające cechy klauzuli abuzywnej wskazanej w art. 3853 pkt 17 kc,
2. „Abonent zobowiązany jest do zwrotu Operatorowi dekodera w terminie 7 dni od daty rozwiązania umowy. Uchybienie temu terminowi skutkuje obowiązkiem zapłaty kary umownej w wysokości 1.000,00 PLN. W przypadku zwrotu dekodera uszkodzonego Abonent zobowiązany jest do pokrycia kosztów naprawy, a gdy okaże się niemożliwa – zapłaty kwoty 1.000,00 PLN” – jako sprzeczne z art. 3851 § 1 kc oraz spełniające cechy klauzuli abuzywnej wskazanej w art. 3853 pkt 17 kc,
3. „W przypadku wystąpienia zaległości w uiszczeniu opłaty abonamentowej, operator ma prawo rozwiązać umowę w trybie określonym w par. 4 ust. 2. Jeżeli Abonent ureguluje wszystkie zaległości wraz z odsetkami wówczas będzie mógł zawrzeć z Operatorem nową umowę, ponownie uiszczając opłatę aktywacyjną wg aktualnego cennika Operatora” - jako spełniające cechy klauzuli abuzywnej zawartej w art. 3853 pkt 17 kc oraz sprzeczne z art. 3851 § 1 kc,
4. „W przypadku nieterminowych opłat lub ich części, Operator za każdy dzień zwłoki ma prawo naliczyć ustawowe odsetki oraz opłatę manipulacyjną w wysokości 20% kwoty zaległości w opłatach” – jako sprzeczne z art. 385 § 2 zd. 1 kc i art. 3851 § 1 kc i spełniające cechy klauzuli abuzywnej wskazanej w art. 3853 pkt 17 kc,
5. „W każdym przypadku rozwiązania umowy, Abonent zobowiązany jest do natychmiastowego zwrotu Operatorowi dekodera. Jeżeli Abonent nie zwróci dekodera, wówczas Operator, poza uprawnieniami określonymi w par. 2 ust. 4 może żądać od Abonenta uiszczenia opłaty abonamentowej w 10-krotnej wysokości za bezumowne korzystanie z programu HBO w okresie od rozwiązania umowy do zwrotu dekodera” - jako spełniające cechy klauzuli abuzywnej zawartej w art. 3853 pkt 17 kc i sprzeczne z art. 3851 § 1 kc,
6. „Wszelkie spory mogące wynikać na tle wykonywania postanowień Umowy Strony poddają pod rozstrzygnięcie właściwemu dla siedziby Operatora Sądowi” – jako spełniające cechy klauzuli abuzywnej wskazanej w art. 3853 pkt 23 kc.

Uzasadniając pozew powód stwierdził, że zakwestionowane klauzule kształtują prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i obowiązującymi przepisami rażąco naruszając ich interesy, i w związku z tym stanowią niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 3851 § 1 kc. W ocenie powoda pozwany celowo zamieścił w stosowanych wzorcach umownych postanowienia sprzeczne z obowiązującymi przepisami licząc, że z uwagi na niską świadomość prawną konsumentów nie zorientują się, iż wiążąca ich umowa zawiera sprzeczne z prawem uregulowania i nie będą dochodzić swych roszczeń.

Takie postępowanie powód uznał za przejaw szczególnie rażącego naruszenia dobrych obyczajów. Wskazał, że umowa abonamentu telewizji kablowej, w której występują zakwestionowane klauzule,

jest umową wzajemną. Stosuje się do niej przepisy kodeksu cywilnego, w tym regulujące skutki niewykonania zobowiązań. Powołując się na art. 481 § 1 kc zauważył, że ustalone w nim odsetki pełnią funkcję zryczałtowanej kary umownej. Jednocześnie w razie zwłoki dłużnika wierzyciel może żądać od niego naprawienia szkody na zasadach ogólnych – art. 481 § 3 kc – na podstawie art. 471 i nast. kc. Ale w takim przypadku na wierzycielu ciąży obowiązek wykazania rzeczywistego zaistnienia szkody. Ponadto zgodnie z art. 491 § 1 kc jeżeli jedna ze stron umowy wzajemnej dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni termin do wykonania z zagrożeniem odstąpienia od umowy w przypadku jego bezskutecznego upływu. Analizując postanowienia wskazane w pkt I.1 i 4 pozwu powód zarzucił, że pozwany żąda od konsumenta nie tylko odsetek za zwłokę w wysokości ustawowej ale także opłaty manipulacyjnej w wysokości 20% kwoty zaległości. Takie postanowienia umowne w ocenie powoda naruszają interesy konsumentów a zastrzeżona kara umowna jest rażąco wygórowana, ponieważ pozwany uzyskuje w ten sposób korzyści, których by nie otrzymał, gdyby abonent nie zalegał z płatnością. Powód wskazał, że zapis dotyczący opłaty manipulacyjnej w wysokości 20% jako niejednoznaczny jest sprzeczny z art. 385 § 2 zd. 1 kc.

Możliwa jest dwojaka wykładnia tej części postanowień wzorców stosowanych przez pozwanego. Zastosowanie takiego postanowienia we wzorcu umownym powód uznał za przejaw przewagi kontraktowej pozwanego wykorzystywanej dla narzucenia konsumentowi niekorzystnego zapisu umowy w celu uzyskania nieuzasadnionych korzyści.

Jednocześnie w ocenie powoda zastrzeżona kara umowna nie odpowiada ewentualnym szkodom jakie mógłby ponieść pozwany w związku ze zwłoką konsumenta w zapłacie opłaty abonamentowej. Stwierdził, że kwestionowane postanowienia wzorców – nie uzgodnione indywidualnie z konsumentami, kształtują prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając ich interesy i w związku z tym stanowią niedozwolone postanowienia umowne w świetle art. 385 § 1 kc.

Analizując postanowienie wskazane w pkt I.2 pozwu powód podniósł, że ustalona w nim wysokość kary umownej nie pozostaje w związku z rzeczywistą wartością dekodera a więc jest rażąco wygórowana. Zapis jest więc przykładem klauzuli abuzywnej wskazanej w art. 3853 pkt 17 kc i narusza przepis art. 491 § 1 kc oraz dobre obyczaje nakazujące wierzycielowi wezwać dłużnika w przypadku zwłoki do spełnienia świadczenia. W efekcie postanowienie wzorca jest sprzeczne z art. 3851 § 1 kc.

Do tego postanowienia odwołuje się klauzula wskazana w pkt I.5 pozwu, która oprócz uprawnień określonych w § 2 ust. 4 wzorca (omawianych powyżej) upoważnia operatora do żądania od abonenta opłaty abonenckiej w 10-krotnej wysokości za bezumowne korzystanie z programu HBO w okresie do zwrotu dekodera. Powód wskazał, że niezależnie od kary umownej wynikającej z wcześniej omawianej klauzuli 10-krotna opłata stanowi dodatkową karę umowną za korzystanie z dekodera. Prowadzi to do kumulacji sankcji umownych. W ocenie powoda jest to szczególnie rażący przypadek naruszenia interesów konsumentów. W następstwie pozwany uzyskuje nienależne korzyści, ponieważ wartość kar przewyższa wielokrotnie ewentualne szkody. Również i to postanowienie jest sprzeczne z art. 3851 § 1 kc.

Podobnie powód ocenił postanowienie wskazane w pkt I.3. pozwu, które oprócz nałożenia na abonenta wygórowanej kary umownej w postaci odsetek i opłaty manipulacyjnej uprawnia operatora do rozwiązania umowy bez wyznaczenia konsumentowi dodatkowego terminu do zapłaty opłaty abonamentowej. Ponowny odbiór sygnału możliwy jest po zapłaceniu zaległej kwoty z odsetkami oraz opłaty manipulacyjnej i aktywacyjnej. Taki sposób postępowania w ocenie powoda również stanowi przejaw rażąco wygórowanych sankcji, do których znajduje zastosowanie przedstawione już uwagi i kwalifikacje prawne.

Postanowienie zakwestionowane w pkt I 6 pozwu naraża zdaniem powoda abonentów związanych

umową z pozwanym na dodatkowe koszty i stratę czasu na dojazdy w przypadku dochodzenia swoich roszczeń. Jest przykładem klauzuli abuzywnej wymienionej w art. 3853 pkt 23 kc ponieważ wyłącza możliwość skorzystania przez konsumenta z uprawnienia właściwości przemiennej określonej w art. 34 kpc.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Stwierdził, że żaden z kwestionowanych zapisów wzorców umownych które stosuje nie spełnia ustawowych przesłanek klauzuli abuzywnej zawartych w art. 3851 § 1 kc, wobec tego twierdzenia powoda są bezzasadne. Odnosząc się do poszczególnych postanowień umownych wskazał, że kształtują sytuację abonenta w sposób korzystniejszy niż przepisy prawa cywilnego o charakterze ogólnym, ponieważ ustalają obowiązek zapłaty odsetek tylko w przypadku zwłoki abonenta. Powołując się na wysokość podstawowych stawek opłat określił średnią miesięczną wartość opłaty abonamentowej na poziomie 28 zł i na tej podstawie wywodził, że 20% tej kwoty jako zryczałtowany zwrot kosztów, co wynosi 5,60 zł nie jest przejawem rażącego bądź nieproporcjonalnie wysokiego odszkodowania szczególnie w sytuacji ponoszenia przez pozwanego wysokich kosztów wynikających z powstania zaległości płatniczych.

Obowiązek zapłaty kary umownej w wysokości 1000 pln za niezwrócenie w terminie lub zwrot uszkodzonego w stopniu nienaprawialnym dekodera pozwany uzasadnił wysokością ponoszonej szkody – kosztu samego urządzenia, utraconych przychodów oraz ryzykiem ponoszenia kar za bezprawne korzystanie przez nieuprawnionego abonenta z chronionych prawem treści. Wskazał też, że niezwrócenie dekodera jest wykroczeniem z art. 7 ustawy z dnia 5.07.2002 r. o ochronie niektórych usług świadczonych drogą elektroniczną opartych lub polegających na dostępie warunkowym (Dz. U. nr 126, poz. 1068 ze zm.) oraz przestępstwem określonym w art. 1181 ustawy z dnia 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz. U. z 2000 nr 80 poz. 94 z późn. zm.) Jeśli więc zachowanie abonenta wyczerpuje znamiona wykroczenia i przestępstwa nie można zdaniem pozwanego mówić o szczególnej ochronie jego praw.

W ocenie pozwanego nakładanie kary umownej na konsumenta – sprawcę przestępstwa nie może stanowić naruszenia dobrych obyczajów i rażącego naruszenia jego interesów, skoro interesy te nie podlegają ochronie prawnej.

Odnosnie postanowienia uprawniającego operatora do rozwiązania umowy w przypadku zaległości w uiszczeniu opłaty oraz nakładającego na abonenta w celu zawarcia nowej umowy obowiązku uiszczenia oprócz zaległych opłat z odsetkami również ponownie opłaty aktywacyjnej pozwany wyjaśnił, że każda aktywacja sygnału łączy się z wizytą technika. Opłata aktywacyjna przeznaczona jest na pokrycie kosztów tej wizyty co uzasadnia ponowne obciążenie nią abonenta.

Pozwany nie zgodził się również ze stanowiskiem powoda, że zapis ten narusza art. 491 § 1 kc, ponieważ jego zdaniem powołany przepis odnosi się do odstąpienia od umowy a pozwany w omawianym przypadku rozwiązuje umowę za wypowiedzeniem. Powołany przepis w ocenie pozwanego nie znajduje zastosowania do tego postanowienia wzorca.

Odnosząc się do klauzuli uprawniającej operatora w przypadku gdy abonent nie zwróci dekodera natychmiast po rozwiązaniu umowy, do realizacji uprawnień z § 2 ust. 4 wzorca oraz żądania od abonenta opłaty abonenckiej w 10-krotnej wysokości za bezpodstawne korzystanie z dekodera pozwany wskazał, że niezwrócenie dekodera jest przestępstwem. Działanie konsumenta polegające na bezprawnym korzystaniu z dekodera jest naruszeniem prawa i prawnie chronionych dóbr osób trzecich. Nie może więc samo podlegać ochronie prawnej. W konsekwencji jak wywodził pozwany osoba naruszająca zasady współżycia społecznego nie może się na nie powoływać, żądając w oparciu o nie odmowy udzielenia ochrony sadowej podmiotowi, którego prawo zostało naruszone. Pozwany zaznaczył, że ochrona konsumenta nie może sankcjonować bezprawia i samowoli. Jednocześnie wyjaśnił, że kwestionowany zapis ma również realizować zasadę zwrotu podmiotom praw autorskich, których dobro zostało naruszone, ujętych w sposób ryczałtowy, utraconych korzyści.

Pozwany odrzucił też zarzut, że klauzula poddająca wynikłe na tle umowy spory własności sądu siedziby operatora wypełnia przesłanki klauzuli abuzywnej wskazanej w art. 3853 pkt 23 kc. Powołując się na treść umowy wskazał, że świadczenie określonych w niej usług może być realizowane wyłącznie na terenie miasta Krakowa, co wynika z zakresu prowadzonej na rynku lokalnym działalności. Wobec tego niezależnie od zapisów umownych właściwym do rozpoznania sporów będzie sąd siedziby pozwanego. Powołana klauzula nie ogranicza więc stronom dostępu do sądu i nie narzuca rozpoznania sprawy przez sąd, który nie jest miejscowo właściwy, więc zarzut o jej abuzywności jest bezpodstawny.

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił i zważył co następuje:

Bezsporne jest, że w prowadzonej działalności gospodarczej polegającej na dostarczaniu sygnału telewizyjnego oraz dostępu do Internetu za pośrednictwem sieci kablowej pozwany w stosunku z konsumentami posługuje się wzorcami umownymi zawierającymi zakwestionowane przez powoda postanowienia umowne. Pozwany temu nie zaprzeczył, nie zarzucił również niezgodności brzmienia zakwestionowanych klauzul z treścią stosowanych przez niego wzorców.

W związku z powyższym na podstawie art. 230 kpc okoliczność tę należało uznać za przyznaną. Uzasadniając postawione w pozwie zarzuty powód zmierzał do wykazania, że kwestionowane postanowienia spełniają określone w art. 3851 § 1 kc przesłanki klauzuli abuzywnej stanowiąc jednocześnie odzwierciedlenie typowych klauzul abuzywnych wskazanych w art. 3853 pkt 17 i 23 kc. Pozwany uzasadniając swoje stanowisko w sprawie wywołał, że zarzuty powoda są całkowicie bezzasadne.

Odwołując się do treści art. 3851 § 1 kc wskazał, że do uznania, iż konkretne postanowienie wzorca ma charakter klauzuli abuzywnej konieczne jest stwierdzenie kumulatywnego istnienia dwóch przesłanek – ukształtowania praw lub obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażącego naruszenia interesów konsumenta.

Następnie stwierdził, że w żadnym z kwestionowanych zapisów wzorców umownych przez niego stosowanych przesłanki te nie zachodzą. Nie przedstawił jednak żadnego uzasadnienia swego stanowiska skupiając się w dalszej części na analizie poszczególnych postanowień celem wykazania, że nie spełniają one cech typowych klauzul abuzywnych wskazanych w art. 3853 pkt 17 i 23 kc. Zważyć należało, że w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone przedmiotem oceny Sądu jest, czy kwestionowane postanowienia mają charakter niedozwolonych postanowień umownych. W myśl art. 3851 § 1 kc za takie uznaje się postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie, jeżeli (jak trafnie wskazał pozwany) kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interes. Nie dotyczy to jednak postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę i wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. W ocenie Sądu zakwestionowane przez powoda postanowienia nie dotyczą głównych świadczeń stron. Zgodzić się należy z pozwanym, że wskazane w art. 3851 § 1 kc przesłanki muszą być spełnione łącznie. Pojęcie dobrych obyczajów jako klauzula generalna zastępuje stosowane uprzednio pojęcie zasad współżycia społecznego. Istotą pojęcia dobrego obyczaju jest szeroko rozumiany szacunek dla drugiego człowieka. W stosunkach z konsumentami powinien wyrażać się on właściwym informowaniem o wynikających z umowy uprawnieniach, niewykorzystywaniu uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty przy zawieraniu umowy i jej realizacji, rzetelnym traktowaniu równorzędnego partnera umowy. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można więc uznać działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron (M.Śmigiel Wzorce s.360).

Chodzi więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające in minus od przyjętych standardów postępowania. Naruszenie interesów konsumenta wynikające z

niedozwolonego postanowienia musi być rażące a więc szczególnie doniosłe. Zazwyczaj sprowadza się ono do niekorzystnego (rażąco) ukształtowania sytuacji ekonomicznej konsumenta. Jednak może nim być także naruszenie prywatności konsumenta (por. E.Łętowska, Ustawa s. 99, Cz.Żuławska, Komentarz 2001, s. 133). Klauzula generalna wyrażona w art. 3851 § 1 kc została uzupełniona przez ustawodawcę listą niedozwolonych postanowień umownych zamieszczoną w art. 3853 kc. Obejmuje on najczęściej spotykane w praktyce klauzule uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami i zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków i ryzyka między stronami prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry w oderwaniu od konkretnych okoliczności stawiają w gorszym położeniu. Wyliczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. Funkcja jego polega na tym, że zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu znacząco ułatwić ma wykazanie, że spełniają one przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną art. 3851 § 1 kc. W razie wątpliwości ciężar dowodu, że dane postanowienie nie spełnia przesłanek klauzuli generalnej spoczywa na przedsiębiorcy – art. 3851 § 4 kc. Aby uchylić domniemanie, że klauzula umowna zgodna z którąś z przykładowych klauzul wymienionych w art. 3853 kc, jest niedozwolonym postanowieniem umownym należy wykazać, iż została ona uzgodniona indywidualnie lub, że nie kształtuje praw i obowiązków konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając ich interesy mimo swego niedozwolonego brzmienia tzn. nie spełnia przesłanek art. 3851 § 1 kc. Dopiero po wykazaniu tej drugiej okoliczności może dojść do uchylenia domniemania abuzywności. Zgodnie z uznanym w doktrynie poglądem klauzule abuzywne sklasyfikowano wg następujących rodzajów postanowień:

- postanowienia przyznające przedsiębiorcy uprawnienie do jednostronnego kształtowania praw i obowiązków stron,
- postanowienia ograniczające prawa konsumenta lub zwiększające jego obowiązki bez zachowania symetrii w stosunku do praw (obowiązków) przedsiębiorcy,
- postanowienia ograniczające odpowiedzialność przedsiębiorcy,
- postanowienia wyłączające lub ograniczające znaczenie rzeczywistej woli konsumenta.

Analizując, w świetle powyższego, zarzuty powoda dotyczące zakwestionowanych postanowień wzorców umów stosowanych przez pozwanego w stosunkach z konsumentami należy dojść do przekonania, że są one trafne.

Wskazane w pkt I pozwu postanowienia wzorców umownych są przykładem postanowień nakładających na konsumenta, który nie wykonał zobowiązania obowiązku zapłaty rażąco wygórowanej kary umownej a w jednym przypadku narzucają rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy – art. 3853 pkt 17 i 23 kc.

Jednocześnie powód powołując się na sprzeczność wskazanych klauzul z przepisami kształtującymi prawa i obowiązki stron umowy wzajemnej wykazał, że postanowienia te łamiąc zasadę symetrii zwiększają obowiązki konsumentów w ramach łączących ich z pozwanym stosunków zobowiązaniowych. Pozwany nawet nie przeczył, że kwestionowane postanowienia nakładają na abonenta dodatkowe obciążenia finansowe. Dążył jedynie do wyjaśnienia przyczyn wprowadzenia do wzorców umownych tych zapisów uważając, że wykaże przez to, iż postanowienia te nie mają charakteru klauzul abuzywnych w rozumieniu art. 3851 § 1 kc. Powołał się przy tym na art. 3852 kc. W ocenie Sądu stanowisko pozwanego jest błędne.

Należy bowiem pamiętać, że kwestionowane klauzule są elementami wzorców umownych, które nie są indywidualnie uzgodnione z konsumentami i na których treść nie mają oni przy podpisywaniu umowy żadnego wpływu.

Nakładanie na abonentów w ten sposób dodatkowych obowiązków bez powiadamiania ich o tym, jest w ocenie Sądu kształtowaniem w sposób asymetryczny obowiązków stron umowy wzajemnej

umożliwiający pozwanemu uzyskiwanie dodatkowych korzyści, niewspółmiernych do poniesionych nakładów lub szkody. Okoliczności w jakich dochodzi do zawarcia tak ukształtowanej umowy są przykładem wykorzystywania przewagi kontraktowej podmiotu profesjonalnie wykonującego działalność gospodarczą, który nadużywa tej pozycji w stosunkach z konsumentami. Postępowanie pozwanego prowadzi do niekorzystnego ukształtowania sytuacji ekonomicznej konsumenta. Należy zaznaczyć, że przewidziana w stosowanych przez pozwanego wzorcach kara umowna w formie odsetek ustawowych i opłaty manipulacyjnej lub aktywacyjnej może przewyższyć swą wartością wysokość miesięcznej opłaty abonamentowej. Przy czym pozwany nie wyjaśnił, jak należy rozumieć podkreśloną przez powoda występującą dwukrotnie w kwestionowanych postanowieniach niejasność dotyczącą zasad naliczania opłaty manipulacyjnej. Tego rodzaju zapis pozwala pozwanemu na jednostronną interpretację postanowień umowy – co w świetle przepisów kodeksu cywilnego może być uznane za przykład klauzuli abuzywnej wymienionej w katalogu art. 3853 kc. Jednocześnie zapis taki jest sprzeczny z zasadą jednoznaczności i zrozumiałości wzorca umownego wyrażona w art. 385 § 2 kc. Przedstawione okoliczności pozwalają w ocenie Sądu na uznanie działań pozwanego za sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interesy konsumenta.

Ostatnia z kwestionowanych klauzul odnosi się do przysługującego konsumentom prawa do sądowej ochrony ich interesów. Nie można zgodzić się z argumentacją pozwanego, że z uwagi na ograniczony terytorialnie zasięg działalności i miejsce zamieszkania odbiorców świadczonych usług wyłącznie właściwym do rozpoznania sporów będzie zawsze sąd siedziby pozwanego. Nie sposób przecież wykluczyć, że abonent rozwiąże umowę i zmieni miejsce zamieszkania, lub nie będzie zameldowany w mieszkaniu, do którego dostarczany będzie przez pozwanego sygnał. W takiej sytuacji w przypadku wniesienia przeciw niemu powództwa przed sąd wskazane we wzorcu kwestionowane postanowienie umowy może przyczynić się do istotnej straty czasu, dodatkowych wydatków a nawet ograniczyć prawo konsumenta do należytej obrony swych interesów. Wobec powyższego również taki zapis wzorca umownego, nie uzgodniony indywidualnie z konsumentami należy uznać za niedozwolone postanowienia umowne spełniające przesłanki klauzuli abuzywnej wymienione w art. 3851 § 1 kc i będące odwzorowaniem wskazanego w art. 3853 pkt 23 kc niedozwolonego postanowienia umownego.

Podkreślenia wymaga, że przedstawiona przez pozwanego argumentacja, mająca uzasadnić brak abuzywnego charakteru kwestionowanych postanowień w żadnym wypadku nie zmierza do wykazania braku tej okoliczności a skupia się na wyjaśnieniu przyczyn takiego zredagowania treści wzorca. Z punktu widzenia przepisów o ochronie interesów konsumentów nie można zdaniem Sądu uznać, że niezgodne z prawem postępowanie niektórych nieuczciwych abonentów uzasadnia stosowanie wobec wszystkich konsumentów restrykcyjnych klauzul (bez udowodnienia winy) kształtujących ich prawa i obowiązki sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. Mając powyższe na uwadze Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznając, że zakwestionowane postanowienia stosowanych przez pozwanego wzorców spełniają przesłanki klauzul niedozwolonych (art. 3851 § 1 kc) zakazał ich wykorzystywania w obrocie (art. 47942 kpc).

O wysokości wpisu od pozwu i ściągnięciu go od pozwanego na rzecz Skarbu państwa orzeczono na podstawie art. 11 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 111 § 1 pkt 7 kpc.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art. 98 i 99 kpc.

O publikacji prawomocnego wyroku na koszt pozwanego w Monitorze Sądowym i Gospodarczym zarządza się na zasadzie art. 47944 kpc.

SSR Witold Rękosiewicz

